

RICHARD ROHR

HET
CHRISTUS
MYSTERIE

*Hoe Gods tegenwoordigheid
alles wat je ziet, hoopt en gelooft
kan veranderen*

HET CHRISTUS MYSTERIE

RICHARD ROHR

HET CHRISTUS MYSTERIE

*Hoe Gods tegenwoordigheid
alles wat je ziet, hoopt en gelooft
kan veranderen*

Vertaald door Daan Savert

KokBoekencentrum Uitgevers • Utrecht

halewijn

Oorspronkelijke titel: *The Universal Christ*

© 2019 by Center for Action and Contemplation, Inc.

Deze vertaling is gepubliceerd met toestemming van Convergent Books, een imprint van Random House, onderdeel van Penguin Random House LLC

Ontwerp omslag: Sander Patelski

Zetwerk: Elgraphic

ISBN 978 90 435 3200 6

ISBN e-book 978 90 435 3201 3

NUR 700

www.kokboekencentrum.nl

© 2019 KokBoekencentrum Uitgevers, Utrecht

In samenwerking met Uitgeverij Halewijn,

Halewijnlaan 92, 2050 Antwerpen, www.halewijn.info

Bijelcitaten in deze uitgave zijn overgenomen uit de NBV, tenzij anders vermeld.

Alle rechten voorbehouden.

Uitgeverij KokBoekencentrum vindt het belangrijk om op milieuvriendelijke en verantwoorde wijze met natuurlijke bronnen om te gaan. Bij de productie van het papieren boek van deze titel is daarom gebruikgemaakt van papier waarvan het zeker is dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid.

Ik draag dit boek op aan mijn geliefde vijftien jaar oude labrador Venus, die ik heb moeten overdragen aan God terwijl ik begon aan dit boek. Zonder enige verontschuldiging, lichtsinnige theologie of angst voor ketterij kan ik met goed recht zeggen dat ook Venus voor mij Christus was.

De enige ware absolute mysteriën van het christelijk geloof zijn de zelfcommunicatie van God in de diepten van het bestaan – die we genade noemen, en in de geschiedenis – die we Christus noemen.

- Fr. Karl Rahner, jezuïet en theoloog, 1904-1984

Ik vereer niet de materie maar de God van de materie, die voor mijn heil materie geworden is, die zich verwaardigd heeft in de materie te wonen en die door de materie mijn heil bewerkt. Ik zal dus niet ophouden de materie te vereren waardoor mij het heil verzekerd werd. Ik vereer haar, maar niet als God. Hoe zou God geboren kunnen zijn uit levenloze dingen?

- St. Johannes Damascenus, 675-753

Geen enkele wanhoop kan de realiteit van de dingen veranderen, of de vreugde aantasten van de kosmische dans die altijd aanwezig is.

- Thomas Merton, 1915-1968

Inhoudsopgave

Voordat we beginnen	11
---------------------	----

DEEL 1 EEN ANDERE NAAM VOOR ALLE DINGEN

1. Christus is niet de achternaam van Jezus	21
2. Het accepteren van je acceptatie	35
3. Geopenbaard in ons – <i>als</i> ons	49
4. Erfzegen	64
5. Liefde is de bedoeling	79
6. Een heilige heelheid	92
7. Op weg naar iets goeds	102

DEEL 2 DE GROTE PUNTKOMMA

8. Doen en zeggen	115
9. De dingen in hun diepte	120
10. De vrouwelijke incarnatie	132
11. Dit is mijn lichaam	140
12. Waarom is Jezus gestorven?	150
13. Je kunt het niet alleen	171
14. De Opstandingsreis	181
15. Twee getuigen van Jezus en Christus	201
16. Transformatie en contemplatie	215
17. Voorbij de theologie: twee oefeningen	233
Epiloog	243

NAWOORD	Liefde na Liefde	245
APPENDICES	De reis van de ziel naar God in kaart gebracht	247
APPENDIX I	De vier wereldbeelden	249
APPENDIX II	Het patroon van spirituele transformatie	255
Bibliografie		261

Voordat we beginnen

In haar autobiografie *A Rocking-Horse Catholic* beschrijft de twintigste-eeuwse mystica* Caryll Houselander hoe een alledaags metro-ritje in Londen uitmondde in een visie die haar leven veranderde. Ik deel Houselanders beschrijving van deze wonderlijke ervaring, omdat hierin zo treffend naar voren komt wat ik het Christus-mysterie noem: de inwoning van de Goddelijke Aanwezigheid in ieder mens en ieder ding, sinds het begin van de tijd zoals wij die kennen:

Ik zat in een metro, stampvol met allerlei soorten mensen tegen elkaar aan gepropt, sommigen zittend en anderen zich vasthoudend aan de riemen en stangen – werklieden van elk soort ambacht, die aan het einde van de dag op weg naar huis waren. Plotsklaps zag ik in mijn gedachten, maar zo levendig als op een schitterende afbeelding, Christus in al deze mensen. Maar ik zag meer dan dat; niet alleen was Christus in ieder van hen, levend in

* Als ik het over “mystiek” heb, verwijs ik naar een ervaringsgericht kennen in plaats van een kennen dat slechts gebaseerd is op een tekstboek of dogmatiek. Het verschil lijkt eruit te bestaan dat een mysticus de dingen in hun heelheid ziet, in hun verbinding, hun universele en goddelijk frame, in plaats van als afgezonderde eenheden. Mystici vatten, als het ware, het gehele *gestalt* in één plaatje, en gaan zo voorbij aan de manier waarop wij vaak naar het moment kijken, als een afgescheiden ogenblik dat onderdeel is van een opeenvolging. Hierin lijken ze meer op dichters en kunstenaars dan op lineaire denkers. Beiden zijn nodig, maar sinds de Verlichting van de zeventiende en achttiende eeuw is de waardering afgenomen voor dit zien in het licht van het grote geheel. De mysticus werd beschouwd als “excentriek” (uit het centrum geraakt), daar waar je ook zou kunnen zeggen dat juist de mystici het meest gecentreerd van allen zijn.

hen, stervend in hen, zich verheugend in hen, treurend in hen – maar omdat Hij in hen was, en omdat zij hier waren, was hier ook de hele wereld, hier in deze metro; niet alleen de wereld zoals die op dat moment was, niet alleen alle mensen uit alle landen van de wereld, maar ook allen die in het verleden hadden geleefd en allen die nog geboren moesten worden.

Ik stapte naar buiten de straat op en liep een tijdlang door de mensenmenigte. Hier was hetzelfde gaande: aan elke kant, in elke voorbijganger, overal – Christus.

Iets dat mij in die periode al een tijd had beziggehouden was het Russische beeld van de vernederde Christus, de kreupele Christus, strompelend door de straten van Rusland, bedelend om brood; de Christus die, door alle eeuwen heen, terug zou kunnen keren naar de aarde en zelfs tot de zondaars zou komen om door Zijn nood hun medelijden te winnen. Nu, in een fractie van een seconde, wist ik dat deze droom een feit is; geen droom, niet de fantasie of een legende van een vroom volk, niet het voorrecht van de Russen, maar Christus in de mens. (...)

Ik zag ook de eerbied die ieder dient te hebben voor een zondaar; in plaats van het vergoelijken van zijn zonde, die in werkelijkheid zijn uiterste smart is, moet men troost schenken aan Christus, die in hem lijdt. En deze eerbied moet zelfs betoond worden aan die zondaars wiens zielen dood lijken, want het is Christus, die het leven van de ziel is, die in hen dood is; zij zijn als Zijn graven, en Christus in het graf is in potentie de opgestane Christus. (...)

Christus is overal; in Hem heeft elk soort leven betekenis en een invloed op elk ander soort leven. Het is niet de dwaze zondaar zoals ik, grootmoedig rondrennend door de wereld met verdoemden, die het dichtst bij hen komt en hen genezing schenkt; het is de contemplatieve mens in haar cel die nog nooit de ogen op hen gevestigd heeft, maar in wie Christus vast en bidt voor hen – of het is de poetsvrouw in wie Christus Zichzelf opnieuw een dienstknecht maakt, of een koning wiens gouden kroon een doorlenkroon verbergt. Het realiseren van onze eenheid in Christus

is het enige medicijn tegen menselijke eenzaamheid. Ook voor mij is het de enige ultieme betekenis van het leven, het enige dat betekenis en bestemming geeft aan elk leven.

Na een paar dagen vervaagde het “visioen”. De mensen zagen er weer als vanouds uit, er was niet langer die schok van inzicht elke keer dat ik oog in oog stond met een ander mens. Christus was weer verborgen; en ik moest door de jaren die volgden daadwerkelijk naar Hem op zoek en doorgaans vond ik Hem in anderen – en meer nog in mezelf – enkel en alleen door een bewuste en blinde daad van geloof.

De vraag waar ik – en waar wij – voor staan luidt: wie is deze “Christus” die Caryl Houselander zag, die haar medepassagiers als het ware doordrong en van hen afstraalde? Christus was voor haar duidelijk niet alleen Jezus van Nazaret, maar iets van een veel grotere, zelfs kosmische, omvang. Wat dat betekent en waarom dat ertoe doet, dat is het onderwerp van dit boek. Ik geloof dat een kennismaking met dit visioen de kracht geeft voor een radicale hervorming van wat we geloven, hoe we anderen zien en ons tot hen verhouden, ons besef van de grootheid van God en ons begrip van wat de Schepper aan het doen is in onze wereld.

Klinkt dat te mooi om waar te zijn? Lees nog eens de woorden die Houselander gebruikt als ze een poging doet om de enorme reikwijdte te vatten van wat er voor haar veranderd was na dit visioen:

Overal – Christus

Realisatie van eenheid

Eerbied

Elk soort leven heeft betekenis

Ieder leven heeft invloed op elk ander soort leven

Wie zou dergelijke dingen nou niet willen ervaren? Op ons komt dit visioen van Houselander misschien wat exotisch over, maar dat zou voor de vroege christenen absoluut niet het geval zijn geweest. De

openbaring van de Opgestane Christus als alomtegenwoordige en eeuwige aanwezigheid werd duidelijk bevestigd in de Schriften (Kolossenzen 1, Efeziërs 1, Johannes 1, Hebrëeën 1) en in de vroege kerk, toen de euforie van het christelijk geloof nog gepaard ging met creativiteit en openhartigheid. In onze tijd echter is dit een manier van kijken geworden waarvoor onze ogen opnieuw moeten worden geopend. Nadat de westerse kerk scheidde van de oosterse kerk tijdens het Grote Schisma van 1054, zijn we geleidelijk aan het diepe besef kwijtgeraakt van hoe God alles wat is heeft liefgehad en heeft bevrijd. In plaats daarvan hebben we de Goddelijke Aanwezigheid beperkt tot dat ene lichaam van Jezus, *terwijl zij misschien wel net zo alomtegenwoordig is als het licht zelf – en onbevattelijk door menselijke grenzen.*

We zouden kunnen zeggen dat de deur van het geloof gesloten werd voor de ruimste en mooiste interpretatie van wat de vroege christenen de “Manifestatie” noemden, de Epifanie of, in de bekendste term, de “Incarnatie” – ook in haar meest volledige en voltooidde vorm, namelijk de “Opstanding”. De oosterse en orthodoxe kerken hadden oorspronkelijk een veel breder begrip van deze beide concepten, een inzicht dat we in de westerse kerken, zowel de katholieke als protestante, nu pas beginnen te erkennen. Dit is ongetwijfeld wat Johannes bedoeld heeft toen hij schreef: “Het woord is vlees geworden” (Johannes 1:14; NBG). Hij gebruikte hier een universele en generieke term (*sarx*) in plaats van te verwijzen naar één enkel menselijk lichaam.* “Jezus” wordt in feite nergens als afzonderlijke term genoemd in de proloog! Is dat je ooit opgevallen? Uiteindelijk komt “Jezus Christus” ter sprake, maar pas in het één na laatste vers.

* John Dominic Crossan maakt dit punt op overtuigende wijze in *Resurrecting Easter* (San Francisco, HarperOne, 2018), een onderzoek naar hoe verschillend van elkaar de oosterse en westerse kunst de opstanding interpreteerden en afbeeldden. We hebben de publicatie van dit boek uitgesteld, zodat ik zijn artistieke, historische en archeologische bewijs voor wat ik theologisch probeer te zeggen erin op kon nemen.

Ik kan Christus zien in mijn hond, in de lucht en in alle schepselen...

Volgens Richard Rohr is de betekenis van het woord Christus niet (zoals velen denken) de achternaam of eretitel van Jezus, maar een aanduiding die veel universeler en verstrekkender is. Voor wie deze fundamentele waarheid ontdekt, wordt het christelijk geloof veel meer dan de belijdenis dat Jezus God is. Je leert zien dat God zijn hele schepping doordringt en overal om ons heen aanwezig is. Een volwassen christen ziet Christus in alles en iedereen. Dit is een definitie die nooit tekortschiet, altijd meer van je zal vragen en je nooit een reden zal geven om iemand te bevechten, uit te sluiten of af te wijzen.

“Als jij gewond bent geraakt of uitgesloten bent geweest door de boodschap van Jezus zoals jij die gehoord hebt, dan hoop ik dat hier een ruimte voor je ontstaat – een bevestiging, een welkom dat je misschien wanhopig verlangde te horen.”

De franciscaan Richard Rohr verbindt de klooster-spiritualiteit en mystiek met grote theologische thema's. Hij heeft in zijn boeken aandacht voor contemplatie en wil ons bewegen tot radicale compassie voor mensen in nood. In 2017 verscheen *De goddelijke dans*, zijn boek over de drie-eenheid.

KokBoekencentrum.nl
UITGEVERTS | UTRECHT

halewijn

ISBN 978 90 435 3200 6
NUR 700

9 789043 532006